

Opinnäytetyö AMK

Turun ammattikorkeakoulu

Sairaanhoitajakoulutus

2025

Salli Lehtonen, Marja Salminen ja Jenna Venström

Nuori ja päihteet sijaishuollossa

– opas vanhemmalle

Opinnäytetyö AMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Sairaanhoitajakoulutus

2025 | 45 sivua

Salli Lehtonen, Marja Salminen ja Jenna Venström

Nuori ja päihteet sijaishuollossa

- opas vanhemmalle

Nuoren huostaanoton yleisimpiin syihin Suomessa lukeutuu nuoren päihteiden käyttö. Suomessa nuoren päihteiden käytölle ei ole selkeää yhtenäistä hoitolinjausta ja usein päädytään nuoren sijoittamiseen lastensuojelun yksikköön. Nuoren huostaanotto ja sijoittaminen pois kotoa horjuttaa vanhemmuutta ja aiheuttaa monia tunteita, tärkeää olisi muistaa, että vanhemmuus säilyy huostaanoton jälkeenkin nuoren vanhemmilla. Lastensuojelun rooli on olla tukena vanhemmuudessa ja ohjata vanhempia nuoren tavanomaiseen kasvun ja kehityksen tukemiseen.

Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuusperusteisena kehittämistyönä yksityiselle lastensuojelupalveluita tuottavalle yritykselle. Opinnäytetyön tehtävänä oli laatia opas vanhemmalle, jonka lapsi on huostaanotettu ja tämän taustalla oli päihdekokeiluja ja/tai – riippuvuutta. Oppaan tavoitteena on parantaa nuoren ja hänen läheistensä tiedonsaantia sekä tukea suullisesti annettua tietoa ja tehdä päihdetyöskentely sijaishuollon yksikössä näkyväksi sijoitetun nuoren vanhemmalle.

Opinnäytetyön tuotoksena tehtiin opas, joka on 15 sivuinen kokonaisuus ja sisältää yleistä tietoa päihteistä ja päihdetyöstä, sijaishuollon päihdetyöstä ja perhetyöstä sekä suojaavista tekijöistä.

Asiasanat:

Nuoret, päihdetyö, päihteet, sijaishuolto, vanhemmuus

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme in nursing

2025 | 45 pages

Salli Lehtonen, Marja Salminen ja Jenna Venström

Adolescents and substance abuse in foster care

- A guide for parents

One of the most common reasons for taking a young person into custody in Finland is substance abuse. Because there is currently no unified national treatment protocol for addressing adolescent substance abuse, the process often results in placement in a child welfare unit. Taking a child into custody and placing them outside the home can destabilize the sense of parenthood and evoke a wide range of emotions. It is essential to recognize that parenthood continues even after the custody decision. The role of child protection services is to support parenting and guide parents in supporting their child's natural growth and development.

The objective of this thesis was to create a guide for parents whose child has been taken into custody due to substance experimentation and/or addiction. The thesis was conducted as a literature-based development project for a private company providing child protection services. The aim of the guide is to improve the availability of information for the youth and their loved ones, to support verbally communicated information, and make substance abuse interventions in foster care more visible to the parents of the placed youth.

The guide is a 15-page document that includes general information about substances and substance abuse work, substance-related work in foster care, family work, as well as protective factors.

Keywords:

adolescents, substance abuse work, drugs and alcohol, foster care, parenting

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Nuorten päihteiden käyttö	6
2.1 Huumausaineet	8
2.2 Alkoholi	9
2.2 Impsaus, eli liuottimien tai muiden haihtuvien aineiden hengittäminen	11
2.3 Nikotiinituotteet	12
3 Suojaavat tekijät ja päihdetyö	15
4 Kehittämistyön tehtävä ja tavoite	22
5 Kehittämistyön toteutus	23
5.1 Kirjallisuusperustainen kehittäminen ja tiedonhaku	24
5.2 Kehittämistyön oppaan toteutus ja arviointi	25
6 Kehittämistyön tuotos	28
7 Eettisyys ja luotettavuus	36
8 Pohdinta	38
Lähteet	40

Kuvat

Kuva 1. Huumemyrkytykseen menehtyneiden 15–19-vuotiaiden määrä Suomessa vuosina 2015-2018	9
Kuva 2. Sisällysluettelo havainnollistamaan oppaan jäsentelyä.	28
Kuva 3. Oppaan sivu 14 – Merkkejä mahdollisesta päihteiden käytöstä	35

1 Johdanto

Huostaanotolla tarkoitetaan, että vastuu lapsen kasvusta sekä hoidosta on siirretty viranomaisille (THL, 2024a). Kiireellisellä sijoituksella puolestaan tarkoitetaan tilannetta, jossa nuori on välittömässä vaarassa, jolloin vastuu nuoren hoidosta ja huollosta siirtyy vähintään väliaikaisesti viranomaisille, kun nuoren kasvua ja kehitystä ei muulla tavoin tilanteessa voida turvata. (THL, 2023a).

Vuoden 2023 aikana huostaanotettiin 1785 lasta, joista 74 % oli vuoden sisällä ollut myös kiireellisesti sijoitettuna. 31.12.2023 mennessä huostassa oli 9544 lasta, joista laitoksiin sijoitettuja oli 36 %. (THL, 2024b.) Huostaanoton yleisimpiä syitä ovat lapsen tai vanhempien väkivaltaisuus, päihteiden käyttö, rikollisuus ja mielenterveysongelmat (Minilex, n.d). HuosTa –hankkeen 2014–2015 mukaan huostaanoton taustalla vuonna 2014 ja 2015 alkoholin ja muiden päihteiden sekä huumeiden käyttöä raportoitiin yllättävänkin vähän siihen nähden, että puolet hankkeessa huomioon otetuista lapsista oli teini-ikäisiä. Yli 13 –vuotiaista joka 4. käytti alkoholia paljon ja joka 3. vähän. Teini-ikäisten kohdalla 23 % arvioitiin olevan taustalla paljon muiden päihteiden sekä huumeiden käyttöä ja vähän sitä arvioitiin olevan joka neljännellä. (THL, huosTa –hanke 2014–2015.)

Opinnäytetyön tehtävänä oli perehtyä nuorten päihteiden käyttöön sekä vanhemmille tarjolla oleviin tukimuotoihin sijaishuollossa ja laatia lastensuojelualan yritykselle opas, joka on suunnattu vanhemmalle, jonka lapsi on huostaanotettu ja huostaanoton taustalla on päihdekokeiluja ja/tai -riippuvuutta. Tavoitteena on parantaa nuoren ja hänen läheistensä tiedon saantia sekä tukea suullisesti vastaanotettua tietoa. Lisäksi oppaan tehtävänä oli tuoda yksikössä toteutettavaa päihdetyöskentelyä näkyväksi vanhemmalle sekä selvittää erilaisten yhteistyötahojen merkitystä. Työn toimeksiantajana toimii Humana Suomi.

2 Nuorten päihteiden käyttö

2000 – luvulla nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt merkittävästi, kuitenkin alkoholi on edelleen yleisin nuorten käyttämä päihde Suomessa ja aiheuttaa päihdehaittoja eniten. Tästä huolimatta yleisimpiä syitä alkoholin käytölle ovat kokeilunhalu, irtaantuminen arjesta, sosiaaliset syyt sekä huolien ja murheiden käsittely. Ehyt ry:n tekemän selvityksen perusteella nuoret kertovat alkoholin nauttimisen syyksi yhdessäolon, stressin lievittämisen, hauskanpidon ja rentoutumisen. Pääasiallinen syy alkoholin käytölle nuorten keskuudessa harvoin on alkoholin maku tai humaltuminen. Ensiarvoisen tärkeää nuorten päihteiden käytön ennaltaehkäisyssä on päihteen käytön syiden ymmärtäminen. (Ehyt ry, n.d.)

Suurin osa nuoruudessa päihteitä kokeilleista nuorista pärjää elämässään varsin hyvin, mutta osalla ilmenee myöhemmin elämässään päihteiden ongelmakäyttöä. Nuoruusiän säännöllinen päihteiden käyttö lisää syrjäytymisriskiä sekä altistaa mielenterveys- ja päihdeongelmille aikuisuudessa. Nuorten päihdekokeilujen yleisyydestä huolimatta on tärkeää muistaa, että valtaosalle ei kuitenkaan kehity päihdeongelmaa tai –riippuvuutta. (Kosola ym. 2018.) Myös perinnölliset tekijät vaikuttavat nuorten päihteiden käyttöön, päihteiden käytön jatkamisen ja riippuvuuden kehittymisen kannalta altistavilla tekijöillä on suuri merkitys. Altistavia tekijöitä ovat muun muassa lapsuuden aikainen impulsiivisuus, vakavat käyttäytymisen häiriöt ja muut itsehillinnän vaikeudet sekä aggressiivisuus. Lisäksi muita riskitekijöitä ovat lapsuuden aikainen aikuisjohtoisuuden puuttuminen, vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, perheen heikko sosionominen asema, vihamielinen kasvuympäristö ja perheen konfliktit sekä perhesuhteiden ongelmat. (Holmberg ym. 2015, 363.)

European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) tutkimus teetetään tutkimusvuonna 16 –vuotta täyttävillä nuorille koululaisille, jotka Suomessa käyvät yhdeksättä luokkaa peruskoulussa. Tutkimus tehdään neljän vuoden välein ja nyt vertailussa vuoden 2019 ja vuoden 2024 tutkimuksessa on tuotu ilmi, että stimulanttihuumeiden kokeilut ovat lisääntyneet. Nuorten

suhtautuminen stimulanttihuumeiseen on muuttunut vuoden 2019 tutkimuksen jälkeen myönteisemmäksi. Vuoden 2024 tutkimuksen mukaan nuoret kokevat, että stimulanttihuumeiden riskit ovat vähentyneet viiden vuoden takaiseen sekä hankinta on muuttunut helpommaksi. Puolestaan kannabiksen kokeilut sekä käyttö ovat hieman vähentyneet. Yhdeksäsluokkalaisten muiden laittomien huumeiden käyttö on harvinaista edelleen. (Raitasalo, 2024a.)

Nuorten nikotiinituotteiden käytössä on tapahtunut muutosta viime vuosikymmenen aikana tehdyissä tutkimuksissa. Tupakan ja nuuskan käyttö on selkeästi vähentynyt, kun taas nikotiinipussien sekä sähkötupakan käyttö on lisääntynyt. Vuoden 2024 tutkimuksen mukaan pojista kuusi ja tytöistä neljä prosenttia tupakoi päivittäin, sähkötupakkaa puolestaan käyttää pojista yhdeksän ja tytöistä kolmetoista prosenttia. Nuuskaa päivittäin tutkimuksen mukaan käytti pojista seitsemän ja tytöistä kolme prosenttia, kun taas nikotiinipusseja käytti pojista yksitoista ja tytöistä kolme prosenttia. (Raitasalo, 2024b.) Vuoden 2015 ja 2019 tutkimusten vertailussa kävi ilmi sen sijaan, että monituotekäyttö oli yleistä etenkin poikien keskuudessa. Monituotekäyttö tarkoittaa useamman eri nikotiinituotteen käyttöä. Käytetyimpiä nikotiinituotteita Suomessa oli savukkeet ja nuuska. Islannissa yleisin käytetty nikotiinituote oli sähkösavuke, joka selittyy osin sillä, että Pohjoismaiden välillä lainsäädäntö, nuorisokulttuuri sekä tuotteiden saatavuus eroaa. (Bye ym. 2022.)

Päihteet ovat aineita, jotka vaikuttavat psyykkiseen toimintakykyyn ilman hoidollista tarkoitusta. Yleisimpiä päihteitä ovat alkoholi, huumausaineet, impattavat aineet ja lääkeaineet, joita käytetään päihtymistarkoituksessa. Päihtymystila tarkoittaa tilaa, jossa henkilön keskushermoston toiminta on muuttunut käytetyn päihteen takia, joka ilmenee tasapainohäiriönä, puheentuo-ton ongelmina sekä käytöshäiriönä. Sekakäyttö tarkoittaa useamman päihteen samanaikaista käyttöä, se kattaa huumausaineet, lääkeaineet ja alkoholin. Viihdekäytöllä tarkoitetaan hallittua ja satunnaista päihdyttävien aineiden käyttöä, jolloin käyttäjä kokee aineen käytön seuraukset myönteisinä. (THL, 2023b.) Kertakokeilulla tarkoitetaan päihteen käyttöä kertaluontoisesti uteliaisuudesta ja kokeilunhalusta. (Mielenterveystalo n.d.)

Risk and protective factors of drug abuse among adolescents – systemaattisen katsauksen mukaan nuorten päihdetyössä tärkeässä roolissa on perhe.

Riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden analyysissa todettiin, että perheellä on merkittävä vaikutus nuoren huumeiden käyttöön. Riskitekijöiksi mainitaan muun muassa vanhempien vastuun laiminlyönti ja perheen sisäinen päihteidenkäyttö, jotka lisäävät riskiä nuoren päihteiden käytölle. Prenataalinen, eli raskauden aikainen tai syntymää edeltävä (Duodecim, 2016) altistus tupakoinnille ja alkoholille lisäävät nuoren riskiä myöhemmälle päihteiden käytölle. (Azmawati ym. 2021.)

2.1 Huumausaineet

Huumausaine tarkoittaa Suomessa lainsäädännön puitteissa laittomaksi todettua päihdettä. Muuntohuumeilla puolestaan tarkoitetaan psykoaktiivisia aineita, jotka muistuttavat tavanomaisia huumausaineita vaikutuksiltaan sekä rakenteeltaan ja käyttötavaltaan. Muuntohuumeet ovat uusia aineita, joita ei lainsäädännössä ole vielä kielletty. (THL, 2023b.). Yleisimpiä nuorten keskuudessa käytettäviä huumausaineita ovat kannabis, amfetamiini, ekstaasi, gamma ja lakka, opioidit sekä hallusinoivat sienet. Muuntohuumeista puolestaan käytetyin on metyleenidioksipyrovaleroni (MDPV), joka muistuttaa vaikutustavaltaan kokaiinia ja amfetamiinia (Niemelä, 2022).

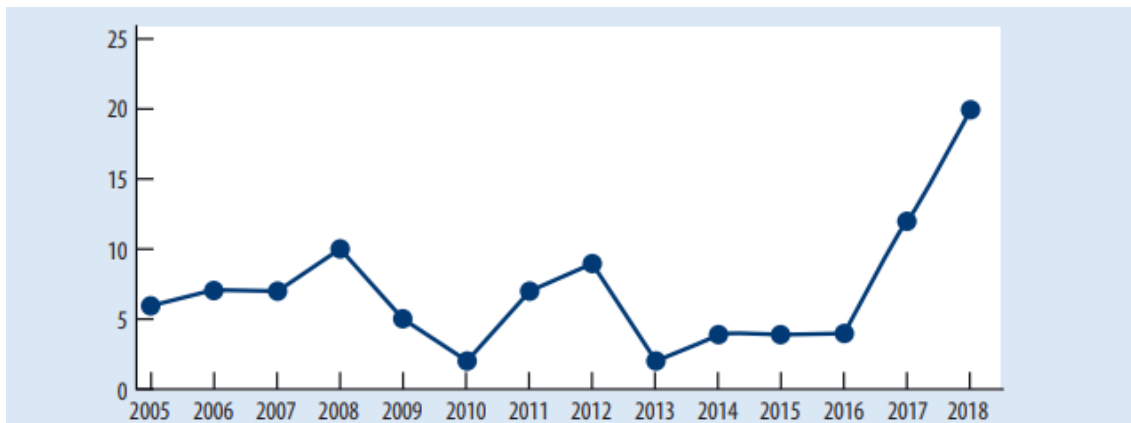
Myrkytyskuolemien määrä Suomessa on pitkään ollut laskusuuntainen, mutta vuonna 2018 myrkytysten yhteismäärä kääntyi nousuun.

Huumausainemyrkytyskuolemalla tarkoitetaan päihdyttävien lääkeaineiden tai huumeiden aiheuttamaa yliannostuskuolemaa. Suomessa huumausainemyrkytyskuolemat ovat yleisempiä, kuin esimerkiksi hukkuminen tai tulipalon aiheuttamat kuolemat. (Häkkinen ym. 2020.)

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen tilaston mukaan vuonna 2018 huumeisiin menehtyi 188 ihmistä. Suomessa huumausainemyrkytykseen kuollaan muita Pohjoismaita nuorempana, vaikka keski-ikä huumausainemyrkytyskuolemista on viime vuosina ollut aiempaa vanhempi niin viimeisen kahden vuoden aikana on menehtyneistä yhä useampi ollut alle 25 –vuotias. Erityisesti

huumausainemyrkytyskuolemien määrä on muutaman viime vuoden aikana noussut merkittävästi alle 20 –vuotiaiden keskuudessa (kuva 1.). Suurin osa huumausainemyrkytyskuolemista nuorilla aiheutui jonkin opioidin ja keskushermostoa lamaavien aineiden yhteiskäytöstä, buprenorfiini sekä tramadoli olivat yleisimmät kuolemansyyksi merkityt löydökset.

Huumausainemyrkytyskuolemiin liittyvät tilastot eivät pysty osoittamaan onko kuolemantapauksissa kyse opioidien kertakokeilusta tai riippuvuustasoisesta ongelmakäytöstä (Häkkinen ym. 2020.)

Kuva 1. Huumemyrkytykseen menehtyneiden 15–19-vuotiaiden määrä Suomessa vuosina 2005–2018 (Häkkinen ym. 2020).

Eniten puheluita myrkytystietokeskukselle tuli koskien alle 25-vuotiaiden amfetamiinin käyttöön liittyen. Tästä johtuen amfetamiinilla yliannostuksen ottanut nuori ohjautuu hoidon piiriin useammin kuin esimerkiksi buprenorfiinilla. Tutkimustulokset osoittavat, että nuorten saattaa olla hankala tulkita huumausaineiden käytöstä johtuvia oireita ja tuntemuksia. Tämän vuoksi huumausaineiden käytön kontrollointi nuorilla saattaa olla ongelmallista verrattuna iäkkäämpiin huumausaineita käyttäviin henkilöihin. (Kriikku ym. 2022.)

2.2 Alkoholi

Alkoholijuomien sisältämä alkoholi on etyylialkoholia, eli etanolia. Alkoholista juotaessa se kulkeutuu läpi koko elimistön verenkierron mukana. Humalatila

aiheutuu alkoholin käytöstä ja lamaannuttaa aivojen toimintaa, se näkyy mielentilan ja käyttäytymisen muutoksena sekä toimintakyvyn heikkenemisenä yksilöllisesti. Humaltuminen alkaa nopeasti, vain muutaman minuutin jälkeen alkoholijuoman juomisesta. Humaltumiseen vaikuttaa nautitun alkoholijuoman sisältämä alkoholin vahvuus, ravitsemustila sekä muut samanaikaisesti käytetyt päihdyttävät aineet, jotka lisäävät myös alkoholin myrkyllisyyttä. Alkoholin imeytymiseen liittyvät lisäksi henkilön sukupuoli, terveydentila ja paino. Naissukupuolisella alkoholin imeytymiseen vaikuttaa kehon suurempi rasvapitoisuus ja pienempi vesitilavuus, jolloin nautittu alkoholi aiheuttaa naissukupuoliselle 15-20% korkeamman veren alkoholipitoisuuden. (Holmberg ym. 2015, 66-69.)

Veren alkoholipitoisuudesta puhutaan promilleina. Yhden promillen veren alkoholipitoisuudella tarkoitetaan, että yksi litra verta sisältää yhden gramman puhdasta alkoholia. Alkoholi poistuu elimistöstä pääasiallisesti maksan pilkkomana. Osa alkoholista poistuu elimistöstä myös virtsan, hien ja hengitysilman kautta. Alkoholin poistumiselle on vakionopeuskaava, eli jokaista kymmentä painokiloa kohti poistuu noin yksi gramma alkoholia tunnin aikana. (Holmberg ym. 2015, 66-69.)

Alle yhden promillen humalatila ajatellaan positiivisena ja rentouttavana nousuhumalana. Yli yhden promillen humalatila taas alkaa lamauttamaan hermoston toimintaa, joka ilmenee muun muassa fyysisen toimintakyvyn heikkenemisenä, kuten tasapainohäiriöinä ja kävelyn kömpelyytenä. Yhden promillen humala vaikuttaa myös reagointikykyyn, puheen tuottamiseen ja ajatusten selkeyteen sekä kuulon heikkenemiseen, jolla selittyy humalaisen ihmisen puheentuottamiseen liittyvä korkea volyymitaso. Yli kahden promillen humalatilassa alkoholin vaikutus muistuttaa lääketieteellisessä käytössä olevien nukutusaineiden vaikutusta, sillä tajunta heikkenee ja kokemus kivun tunteesta pienenee. Yli kolmen promillen humalatilasta voidaan puhua jo hengenvaarallisena myrkytystilana, sillä tajunnantaso heikkenee merkittävästi. Yli neljän promillen humalatilassa aivojen ydinjatkeessa oleva hengityskeskus lamaantuu, joka saattaa aiheuttaa jopa kuoleman. (Holmberg ym. 2015, 66-69.)

Alkoholia kohtaan voi ihmiselle kehittyä toleranssi, mikäli alkoholin käyttö on pitkäaikaista, runsasta tai säännöllistä. Toleranssin kehittymiseen vaikuttaa myös muu päihdyttävien aineiden samanaikainen käyttö. Toleranssin nousu aiheutuu aivojen tasolla tapahtuvista fysiologisista muutoksista, eli neuroadaptaatiosta. Toleranssi kehittyy hitaasti, mutta pienenee merkittävästi jo lyhyen raittiina olon jälkeen. Toleranssin kehittyminen usein ilmenee, kun hengitysilman alkoholipitoisuutta osoittava puhalluskoe näyttää promilleja, mutta henkilö ei kuvaudu päihtyneenä. Yli 1,5 promillen puhallustulos henkilöltä, joka ei kuvaudu päihtyneenä voi kertoa mahdollisesta riippuvuudesta alkoholia kohtaan. Nuoren kohdalla toleranssin kasvu nostaa merkittävästi riskiä sairastua myöhemmällä iällä alkoholiriippuvuuteen. (Holmberg ym. 2015, 69.)

Alkoholin haitallinen käyttö tarkoittaa alkoholin käyttöä, joka aiheuttaa terveydellisiä tai taloudellisia haittoja ja alkoholin käyttö jatkuu haitoista huolimatta. (THL, 2023b). Nuorten kohdalla alkoholin käyttö katsotaan aina haitalliseksi sen vaikuttaessa nuoren kasvuun, kehitykseen sekä terveyteen. (Häkkinen ym. 2022). Alkoholin riskikäyttöä tarkoitetaan, kun riskikulutuksen rajat ylittyvät, mutta käyttö ei ole vielä aiheuttanut merkittäviä haittoja tai riippuvuutta. (THL, 2023b).

2.2 Imppaus, eli liuottimien tai muiden haihtuvien aineiden hengittäminen

Suomessa imppaaminen on melko harvinaista, mutta viime vuosina yleistynyt nuorten keskuudessa. Imppaaminen liittyy yleisesti kokeilunhaluun. Noin kaksi prosenttia väestöstä on aikuisikään mennessä kokeillut imppaamista liuotinaineilla tai liimoilla päihtymistarkoituksessa. (Nuortenlinkki, n.d.)

Imppaus tarkoittaa erilaisten haihtuvien aineiden hengittämistä päihtymistarkoituksessa, kuten liima, tinneri, ilokaasu, ponnekaasut, butaani ja puhdistusaineet. Osa imppaamisen käytettävistä tuotteista on vaarallisia kemikaaleja, joita käytetään alkuperäispakkauksesta käsin. Imppaaminen tapahtuu hengittämällä kemikaalia suun tai nenän kautta. Imppauksen päihdyttävää vaikutustapaa ei vielä täysin tunneta, on kuitenkin arveltu, että joidenkin impattavien kemikaalien vaikutus perustuu keskushermoston

toiminnan lamaanumiseen ja näin ollen sen vaikutus on alkoholin aiheuttaman humalatilaa kaltainen. (Nuortenlinkki, n.d.)

Imppaamisen aiheuttama päihtymystila johtuu osittain aivojen tilapäisestä hapen puutostilasta. Myrkyllisten kemikaalien imppaaminen aiheuttaa limakalvojen ja hengitysteiden ärsytystä sekä yskää, hengenahdistusta ja pahoinvointia. Imppaamiseen voi liittyä myös hallusinaatioita, sekavuutta, muistikatkoksia ja väsymystä. Merkittävimmät imppauksesta aiheutuneet terveyttä uhkaavat oireet ovat sydämen rytmihäiriöt ja hengityksen lamaanuminen. Imppaukseen liittyviä ongelmia ei voi vähentää, koska myrkyllisten kemikaalien hengittäminen aiheuttaa aina kudosaaurioita kaikkialla kehossa. (Nuortenlinkki, n.d.)

2.3 Nikotiinituotteet

Tupakan kuivattuja lehtiä käytetään tupakkatuotteiden valmistamiseen sen sisältämän psykoaktiivisen yhdisteen, eli nikotiinin vuoksi. Tupakkatuotteita käytetään polttamalla, imeskelemällä, pureskelemalla tai nuuskaamalla ja tällaisia tuotteita ovat irtotupakka, savukkeet, sikarit sekä nuuska. (Holmberg ym. 2025, 64.) Nikotiinituotteilla tarkoitetaan tuotetta, joka on valmistettu osittain tai kokonaan tupakkakasvista sekä tuotetta, jossa on muuta nikotiinia. (EHYT ry n.d.) Nikotiinituotteilla on sekä rauhoittavia, että kiihdyttäviä vaikutuksia (Holmberg ym. 2015, 64).

Tupakkatuotteita käytettäessä nikotiini imeytyy verenkiertoon ja kulkeutuu näin aivoissa sijaitseviin nikotiinireseptoreihin, jotka aktivoituessaan vapauttavat dopamiinia ja tuottavat hyvän olon tunnetta. Tupakointi vaikuttaa terveydentilaan haitallisesti, aiheuttaen verenkierto- ja hengityselimistön erilaisia sairauksia sekä syöpiä. Tupakka aiheuttaa noin joka kolmannen syöpäsairaudea ja on merkittävässä roolissa joka viidennessä sydänperäisessä kuolemassa. Tupakoinnilla on merkittävästi riskiä lisäävä vaikutus uusien sairauksien puhkeamisessa ja heikentävä vaikutus monien sairauksien paranemisessa sekä hoidossa. (Holmberg ym. 2015, 64 – 65.)

Sähkösavuke, eli puhekielessä vape tarkoittaa laitetta, joka käyttötavaltaan jäljittelee tupakkaa, mutta toimii akkukäyttöisesti höyrystäen sähköllä sen säiliössä olevaa nestettä. Sähkösavuketta käytettäessä ei muodostu palamisreaktiota, kuten tupakkaa poltettaessa, jolloin sähkösavukkeen käyttö ei altista palamistuotteille, kuten terva ja häkä. Sähkösavukkeiden neste ei sisällä tupakkakasvia, mutta sen käyttöä säädellään tupakkalaissa. Sähkösavukkeissa käytetyt nesteet ei aina sisällä nikotiinia, mutta ovat silti terveydelle haitallisia sisältäessään tupakalle tyypillisiä syöpää aiheuttavia ainesosia. Pitkäaikaisista vaikutuksista terveydentilaan tutkittua tietoa on vähän, kuitenkin sähkösavukkeen hengitetty höyry heikentää keuhkojen toimintaa ja altistaa sydän- ja verisuonisairauksille. (EHYT ry, n.d.)

Sähkösavukkeen käytöstä on ilmennyt Suomessa nuorilla keuhkovaurioita, joita kutsutaan evaleiksi eli electronic cigarette or vaping associated lung injury ja tila on jopa hengenvaarallinen. Evalin kaltaista keuhkovauriota edeltää koko elimistön toksinen prosessi eli tulehduksellinen tila, joka aiheuttaa hengitysoireita ja saattaa aiheuttaa vatsavaivoja, muutoksia veriarvoissa, tulehdusparametreissa sekä elektrolyytti tasapainoissa. (Saarnikko, 2024.)

Nuuska on valmistettu jauhetusta tupakasta sekä lisätystä vedestä, suolasta, makuaineesta sekä säilöntäaineista ja kosteuttajista. Lisäksi nuuskassa on tupakalle tyypillisiä syöpää aiheuttavia aineita, raskasmetalleja sekä tupakkakasvien viljelyssä käytettyjen torjunta-aineiden jäämiä. Nuuska sisältää suuria määriä nikotiinia vaihdellen kahdeksan ja neljäkymmenen milligramman välillä yhtä grammaa kohden ja näin ollen aiheuttaa voimakasta riippuvuutta. Nuuskaa käyttämällä veren nikotiinin huippupitoisuus saavutetaan hitaammin verrattuna tupakointiin, mutta pitoisuus säilyy pidempään verenkierrossa. Nuuskan käyttö perustuu pidempään käyttöaikaan kerralla, joka tarkoittaa yhden annoksen käyttöä noin puolen tunnin ajan. (EHYT ry, n.d.)

Aivot kehittyvät reilusti vielä yli kahdenkymmenen ikävuoden, nuorena aloitettu nikotiinin käyttö vaikuttaa nuoren tavanomaiseen kehitykseen ja kasvuun altistaen nikotiiniriippuvuudelle. Nuuskan käyttö altistaa vakaville terveyshaitoille, etenkin suun alueella, kuten limakalvovauriot sen paikallisen käyttötavan vuoksi. Suun terveyden ongelmat ilmenevät paikallisina

limakalvojen muutoksina, ikenien vetäytymisenä sekä hampaiden terveyden heikkenemisenä. Nuuskan käyttö lisää sydän- ja verisuonisairauksien riskiä sekä altistaa joidenkin syöpäsairauksien kehittymiselle, kuten suusyövälle. Nuuskan myynti Suomessa on kielletty vuonna 1995, jonka jälkeen nuuskan tuonti on tapahtunut Ruotsista, joka Euroopan Unionin ainoana maana omaa poikkeusmyyntiluvan. (EHYT ry, n.d.)

Viime vuosina on lisääntynyt etenkin nuorten keskuudessa nikotiinipussien käyttö. Nikotiinipussi muistuttaa ulkonäöllisesti, käyttötavaltaan sekä haittavaikutuksiltaan nuuskaa, vaikka ei sisällä tupakkakasvia. Nikotiinipussi on alkuperäisesti tuotu markkinoille nikotiininkorvaustuotteeksi, eli lääkinälliseen tarkoitukseen. Nikotiinipussit kiehtovat erityisesti nuoria monipuolisten maku vaihtoehtojen vuoksi, kun taas nuuskassa maku aiheutuu tupakkakasvista, eikä näin ollen herätä mielenkiintoa nuoressa käyttäjässä. Nikotiinipussien sisältämä nikotiinipitoisuus vaihtelee laajemmin, kuin nuuskassa jopa kolmen ja viidenkymmenen milligramman välillä yhtä grammaa kohden. Nikotiinipussien markkinoille saapuessa myynti oli vähemmän säänneltyä, mutta viime vuosina Suomessa myyntiä on rajoitettu nopeallakin aikavälillä. (EHYT ry, n.d.)

3 Suojaavat tekijät ja päihdetyö

Nuoren päihteiden käytöltä suojaavia tekijöitä on sekä sisäisiä, että ulkoisia. Sisäisiin suojaaviin tekijöihin vaikuttaa geneettinen perimä, vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot sekä tunnetaidot, terve ja vahva itsetunto, ongelmanratkaisutaidot ja kyky sopeutua muuttuviin elämäntilanteisiin. Suojaavia tekijöitä on myös kyky tehdä suotuisia päätöksiä omassa arjessa sekä ikätasoinen käyttäytyminen. (Keski-Suomen hyvinvointialue, n.d.) Nuoren kohdalla erityisen tärkeitä suojaavia tekijöitä on usko itseensä ja omaan kyvykkyyteensä sekä positiivinen temperamentti, itsensä ja oman elämänsä tunteminen arvokkaana (Holmberg ym. 2015, 364). Ulkoiset suojaavat tekijät tulevat nuoren lähipiiristä ja ympäristöstä. Ulkoisia tekijöitä ovat nuoren kokemus turvallisuus, vanhempien sekä perheen sosioekonominen asema, kuten työtilanne ja toimeentulon vakaus. Sosiaalisen ympäristön vaikutuksella on suuri merkitys ja se saattaa toimia sekä suojaavana tekijänä, että altistavan tekijänä päihteiden käytölle. Sosiaalisen ympäristön toimiminen suojaavana tekijänä tarkoittaa läheisten, kuten perheen ja lähipiirin sekä ystäväpiirin esimerkkiä vastuullisesta suhtautumisesta päihteiden käyttöön, ympäristöltä saatavaa tukea ja läheisten ihmissuhteiden luomaa merkityksellisyyden tunnetta. Suojaavat tekijät voivat kehittyä, vahvistua ja lisääntyä läpi elämänkaaren. (Keski-Suomen hyvinvointialue, n.d.)

Päihdetyöllä tarkoitetaan sekä ehkäisevää, että korjaavaa päihdetyöskentelyä, jolla pyritään vähentämään ongelmakäytön haittoja sekä ehkäisemään ongelmakäytön pahenemista. Korjaava päihdetyöskentely sisältää ongelmakäyttöön ja riippuvuuteen vaikuttavat hoitopalvelut. Päihdetyöllä pyritään ehkäisemään ongelmakäytön tai riippuvuuden uusiutumista. Ehkäisevä päihdetyö tarkoittaa päihteidenkäytön aiheuttamien haittojen ennaltaehkäisyä sekä vähentämistä, tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää ja saatavuutta, vähentää päihdehaittoja sekä edistää hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta (THL, 2023b.)

Nuoren päihteiden käyttö on yleinen syy huostaanotolle, koska lastensuojelun piiriin päätyneillä nuorilla liittyy elämäänsä usein useita päihteiden käyttöön

liittyviä riskiä lisääviä tekijöitä ja puolestaan päihteiden käytöltä suojaavat tekijät ovat puutteellisia (THL, 2023c). Huostaanotto ja nuoren sijoittaminen lastensuojelulaitokseen tulee ajankohtaiseksi, kun lastensuojelun avohuollon tukitoimet eivät riitä enää turvaamaan lapsen normaalia kasvua, kehitystä sekä turvallisuutta ja lastensuojelulain määrittelemät edellytykset täyttyvät. Lapsen sijoittamisella lastensuojelulaitokseen on mahdollista edesauttaa päihteiden käytön katkaisemista tai lopettamista. Päihteiden ongelmakäytön lopettaminen edellyttää päihteiden käytön tilalle uusia positiivisia käytösmalleja, merkityksellisyyden tunteen löytymistä sekä muita mielihyvää tuottavia asioita. Sijoituksen aikainen päihteettömyys tai päihteisiin liittyvän kysynnän ja saatavuuden rajaaminen eivät yksinään riitä takaamaan päihteettömyyden jatkumoa. (THL, 2023d.)

Sijoitetun lapsen päihteiden käytön laajuutta tulee aina arvioida kokonaisvaltaisesti terveyden indikaattorien lisäksi muun muassa arvioiden arjen sujuvuutta sekä sosiaalisten suhteiden sopivuutta ajatellen lapsen normaalia kasvua, kehitystä ja turvallisuutta. Kiistattominta tietoa lapsen mahdollisesta päihteiden käytöstä antaa päihdeseula, joka sijaishuollossa tarkoittaa huumausaineiden pikaseulaa tai hengitysilman alkoholipitoisuutta osoittavaa puhalluskoetta. Huumausaineiden pikaseula on ensivaiheessa tehtävä tutkimus, eikä se tunnista kaikkia aineita ja jonka positiiviseen tulokseen voi vaikuttaa käytössä olevat lääkeaineet. Pikaseula tuloksen ollessa positiivinen, tulee se tarvittaessa varmistaa laboratoriotutkimuksella. Huumausaineen seulonta tapahtuu valvotusti annettavalla virtsanäytteellä, valvonnalla ehkäistään seulonnan manipulaatiota. (THL, 2023e.)

Lastensuojelulaki (2019/542 § 66) määrää jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 66§:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita, häneen saadaan kohdistaa henkilönkatsastus, joka voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, hius-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Henkilönkatsastuksen toteuttamisesta päättää laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Jos henkilönkatsastuksen toteuttaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, on läsnä oltava laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva toinen henkilö. Katsastus tulee toimittaa

siten, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa lapselle. Henkilönkatsastuksen suorittavan ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava samaa sukupuolta lapsen kanssa, jos kyseessä ei ole terveydenhuollon ammattihenkilö.

Henkilönkatsastuksen suorittava ja siinä läsnä oleva henkilö saavat olla eri sukupuolta lapsen kanssa, jos toimenpiteen suorittaminen on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

Henkilökatsastuksen tarkoitus on sama, kuin useamman muun rajoitustoimenpiteen eli lapsen suojeleminen. Henkilönkatsastuksen oleellinen tavoite on päihteen tunnistaminen ja sen käytön varhainen tunnistamisen sekä siihen puuttuminen. Rajoitustoimenpiteellä tavoitellaan sitä, että lapselle tai nuorelle voidaan järjestää oikea-aikaisesti riittävää ja tarkoituksen mukaista hoitoa ja huolenpitoa, jolla turvataan lapsen tai nuoren normaali kasvu, kehitys ja turvallisuus. Henkilökatsastuksella puututaan merkittävästi lapsen tai nuoren henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja se tulisi toteuttaa aina siten, ettei siitä aiheudu lapselle tai nuorelle tarpeetonta haittaa. Rajoitustoimenpide tulee suorittaa aina erityistä hienovaraisuutta noudattaen sekä lapsen tai nuoren fyysistä koskemattomuutta, sukupuoli-identiteettiä, yksityisyyttä ja ihmisarvoa kunnioittaen ja arvostaen. Henkilönkatsastus ei saa sisältää tunkeutumista kehon sisään, eikä kehon onteloiden tutkimista ja havainnointia. Lasta tai nuorta ei voida pakottaa antamaan rajoitustoimenpiteeseen kuuluvia näytteitä, eikä niiden saamiseksi lasta tai nuorta voida asettaa alisteiseen asemaan muilla lain mukaisilla rajoitustoimenpiteillä, kuten kiinnipitämisellä. Henkilönkatsastusta ei voida toteuttaa yleisellä tasolla lapsen tai nuoren palatessa sijaishuolto yksikköön lomalta tai luvattomalta poissaololta, vaan sen tarvetta tulee jokaisen lapsen tai nuoren kohdalla arvioida tapauskohtaisesti. Rajoitustoimenpiteen tarpeen arvio perustuu siihen, onko juuri sillä hetkellä lapsen tai nuoren perusteltua syytä epäillä käyttäneen lainkohdassa mainittuja päihdyttäviä aineita, kuten huumausaineita ja/tai alkoholijuomia. (Räty. 2019, 639–640.)

Lastensuojelulaki (2019/542 § 67) määrää jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi kiireellisesti selvitettävä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan

oleva omaisuus tarkastaa. Tarkastamisesta päättää ja tarkastamisen suorittaa laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö. Tarkastaminen on suoritettava lapsen ja toisen laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluvan henkilön kanssa. Lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus voidaan kuitenkin erityisestä syystä tarkastaa myös lapsen tai toisen henkilön läsnä olematta. Lapselle tulee selvittää tarkastuksen syy.

Lapsen tai nuoren huoneen ja/tai omaisuuden tarkastaminen on rajoitustoimenpide, jonka tarkoituksena on löytää lapsen tai nuoren hallussa olevat päihdyttävät aineet tai niiden käyttöön soveltuvat välineet. Rajoitustoimenpiteen täytäntöön pano edellyttää, että on perusteltua syytä epäillä nuoren hallussa olevan aineita tai esineitä, jotka vaarantavat lapsen tai nuoren itsensä tai toisen henkilön kasvua, kehitystä ja/tai turvallisuutta tai vaikuttaa laitoksen yleiseen järjestykseen. Rajoitustoimenpide ei oikeuta lapsen tai nuoren huoneen ja/tai omaisuuden tarkastamista tupakkatuotteiden löytämiseksi. (Räty. 2019, 643–644.)

Lastensuojelulaki (2019/542 § 65) määrää jos lapsella on hallussaan päihtymis tarkoituksessa käytettävää ainetta tai tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, ne on otettava laitoksen haltuun. Samoin on otettava laitoksen haltuun lapsella olevat aineet ja esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Laitoksen haltuun saadaan ottaa aineet ja esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta, jos on todennäköistä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä tässä momentissa tarkoitettulla tavalla. Haltuun otetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. Alkoholilaissa (1102/2017) tarkoitettua alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä säädetään mainitun lain 86 §:ssä. Edellä 1 momentissa tarkoitettua haltuunoton voi tehdä laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö. Asiasta on viipymättä ilmoitettava johtajalle tai hänen määräämälleen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluvalla henkilöllä, jonka tulee tehdä haltuunotosta päätös, jollei omaisuutta palauteta.

Laitoksen haltuun saadaan lisäksi ottaa lapsella olevat lapsen oman tai toisten lasten sijaishuollon järjestämistä tai laitoksen yleistä järjestystä todennäköisesti vakavasti haittaavat muut, kuin 1 momentissa tarkoitettut aineet ja esineet. Jos lapsella on hallussaan tuotteita, joita alle 18-vuotias ei tupakkalain (549/2016) 118 §:n mukaan saa pitää hallussaan, voidaan ne ottaa laitoksen haltuun. Haltuun otettu omaisuus on viimeistään sijaishuollon päättyessä laitoksessa palautettava lapselle, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämisestä muussa laissa toisin säädetä.

Haltuunotto rajoitustoimenpiteenä tarkoittaa, että päihtymistarkoitukseen käytettävät aineet ja välineet on otettava laitoksen haltuun ehdottomasti. Haltuun otettavia aineita ovat huumausaineet, alkoholijuomat tai muut alkoholipitoiset aineet, lääkkeet, jotka luokitellaan huumausaineiksi ja päihtymistarkoitukseen soveltuvat haisteltavat liuottimet, kuten liima sekä haihtuvat aineet, kuten ilokaasu. Haltuun otettavia välineitä ovat lääkeruiskut, päihteiden valmistamiseen soveltuvat välineet, kuten tislauksastia. Haltuun otto koskee myös esineitä, joilla lapsi tai nuori voi vaarantaa oman tai toisen henkilön turvallisuutta, kuten teräaseet, saksit, puukko, pesäpallomaila, ampuma-aseet, kaasusumuttimet, räjähteet, nyrkkiraudat tai muut vastaavat esineet. (Räty. 2019, 625–627.)

Lapsen huostaanotto ja sijoittaminen sijaishuollon piiriin sekä sijaishuoltoyksikön toimintatavat voivat vaikuttaa myös haitallisesti lapsen kehitykseen. Joissakin tapauksissa sijaishuoltoyksikön päihteiden käyttöön liittyvät toimintatavat, kuten seuranta ja valvonta voivat altistaa sekä nuoret, että työntekijät erilaisille konflikti- ja rajaustilanteille, jotka puolestaan voivat vaikuttaa lapsen ja työntekijän väliseen luottamussuhteeseen sekä yksikön ilmapiiriin. Sijaishuollossa nuorten päihteiden käytöllä on vaikutusta myös sijaishuollon työntekijöiden työturvallisuuteen. (THL, 2023f.)

Nuorten ja lasten hyvä päihdetyö vaatii moniammatillista yhteistyötä erilaisten tahojen kanssa, kuten nuorisopsykiatrian, lastensuojelun sekä opiskelu- tai kouluterveyshuollon kanssa. Nuoren päihteiden käyttöä ei koskaan tule vain seurata, vaan asiaan tulee puuttua viipymättä ja tämän vuoksi tiivis yhteistyö eri tahojen välillä on merkityksellistä. Nuoren kohdalla päihdetyöskentelyn

keskiössä on suojaavien tekijöiden vahvistaminen sekä altistaviin tekijöihin puuttuminen. (THL, 2023d.) Nuorten ja lasten päihdetyössä on mukana myös kuntien tarjoamat palvelut, kuten päihdepoliklinikka sekä terveysasemat. Lisäksi päihdetyössä voi olla mukana kolmannen sektorin toimijoita, kuten vapaaehtoisjärjestöt sekä päihdeneuvonta puhelin, joka on matalan kynnyksen palvelu, johon voi ottaa yhteyttä ympärivuorokauden luottamuksellisesti ja nimettömänä. Päihdetyön lisäksi kuntien sekä kolmannen sektorin toimijat tarjoavat apua myös muissa vaikeissa elämäntilanteissa tai -ongelmissa, kuten seksuaalinen hyväksikäyttö tai perheväkivalta. (Partti ym. 2021.)

Sijaishuollossa toteutettava päihdetyö perustuu nuoren ja aikuisen välille muodostuneeseen luottamussuhteeseen. Erityisen tärkeä osa päihdetyöskentelyä on sijaishuollon tarjoama turvallinen arki, jossa nuori kohdataan turvallisesti ja syyllistämättä sekä itsetuntoa kohottaen. Päihdetyöskentely sijoituksen aikana sijaishuollon laitosolosuhteissa on vahvuuksien sekä voimavarojen huomiointia, osallisuuden kokemisen vahvistamista, kuten nuoren osallistaminen itseään koskeviin päätöksiin, turvallisuuden kokemuksen tuottaminen, turvalliset rajat sekä korjaavat ihmissuhteet, kuten omaohjaajatyöskentely sekä päihdekeskustelua, jonka tarkoituksena on tarjota samanaikaisesti eri tasoista tietoa päihteistä, motivointia ja välineitä päihteistä kieltäytymiseen nuorelle. (THL, 2023f.)

Perhetyö sijaishuollossa on osa sijaishuollon päihdetyöskentelyä ja sen merkitys korostuu, koska nuoren päihteettömyys ja päihdetyöskentely edellyttää työntekijöiden ja perheen välistä yhteistyötä, avoimuutta ja luottamusta. Perhetyö tarkoittaa pitkäjänteistä, kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista perheen tukemista, jonka tavoitteena on perheen elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen. Perhetyö käytännössä tarkoittaa työntekijän ja perheen välistä luottamussuhdetta, aitoa läsnäoloa, erilaisuuden hyväksymistä, kotikäyntejä ja viikottaisia kuulumissoittoja, kykyä puhua vaikeistakin asioista sekä perheen kuulemista ja arvostamista. Sisällöltään perhetyö on perheen tarpeita vastaavaa, yhteisen ymmärryksen löytymistä, arkisten taitojen opettamista, vanhempien ja nuoren välistä hyvän vuorovaikutuksen tukemista sekä

yhteistyötä nuoren kasvun ja kehityksen edistämiseksi. Vanhemman rooli sijaishuollossa olevan lapsen elämässä säilyy huostaanotosta huolimatta ja se tarkoittaa läsnäoloa, nuoren tukemista, tuen ja avun vastaanottamista sekä vanhemmuuden säilyttämistä. (THL, 2024c.)

4 Kehittämistyön tehtävä ja tavoite

Opinnäytetyön tehtävänä oli perehtyä kirjallisuusperustaisesti nuorten päihteiden käyttöön sekä vanhemmille tarjolla oleviin tukimuotoihin sijaishuollossa ja laatia lastensuojelualan yritykselle opas, joka oli suunnattu vanhemmalle, jonka lapsi on huostaanotettu ja huostaanoton taustalla oli päihdekokeiluja ja/tai -riippuvuutta. Tavoitteena on parantaa oppaan avulla nuoren ja hänen läheistensä tiedon saantia sekä tukea suullisesti vastaanotettua tietoa ja tehdä päihdetyöskentely sijaishuollon yksikössä näkyväksi sijoitetun nuoren vanhemmalle.

5 Kehittämistyön toteutus

Tämä opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuusperusteisena kehittämistyönä. Työssä edettiin kehittämistyön periaatteiden mukaisesti suunnitelmasta, toteutuksen kautta arviointiin ja noudatettiin kehittämistyön yleisiä periaatteita, toimintatapoja ja sääntöjä. Tässä kehittämistyössä oli tarkoituksena tuottaa opas, joka tuo esiin vanhemmalle helposti ymmärrettävässä muodossa keskeisiä asioita päihteistä ja selventää lastensuojelun osuutta päihteitä käyttävän nuoren elämässä sekä päihdetyön toteutusta sijaishuollon yksikössä asuessa.

Kehittämisoپinnäytetyöstä voidaan käyttää montaa nimeä, kuten toiminnallinen tai kehittämistehtäväopinnäytetyö. Nimestä huolimatta opinnäytetyön keskiössä on jonkin asian kehittäminen. Kehittäminen opinnäytetyössä on erittäin suositun ammattikorkeakoulujen AMK ja YAMK opinnäytetyöissä, kun halutaan kehittää jotain työelämän toimintaa tai palvelua. (Kivelä, 2024.)

Kehittämistyön ensisijainen tavoite on tyypillisesti jonkin konkreettisen toiminnan tai asiutilan muuttaminen, se on ajassa sekä paikassa tapahtuvaa kontekstiin sidottua toimintaa. Kehittämistoiminnalla on rajattu, suunniteltu, vaiheistettu sekä tulosten hyödyntämiseen perustuva tehtävä omassa ympäristössään. Työskentelyä ohjaa lisäksi sovitut säännöt, kieli, käsitteet ja toimintatavat. Kehittämistoiminnassa voidaan hyödyntää tutkimuksellisia menetelmiä, kuten haastatteluja tai kyselyitä sekä hyödyntää aikaisempaa tutkimustietoa. (Eloranta ym. 2017.) Opinnäytetyö, joka sisältää fyysisen tuotoksen, kuten oppaan, perehdytyskansion tai esitteen tarkoittaa toiminnallista työtä. Toiminnallisen opinnäytetyön toiminta tarkoittaa siis tuotokseen tähtäävää työn kehittämistä, joka edellyttää siis opinnäytetyön erivaiheissa mukana olevia toimijoita. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena on fyysisen tuotoksen, eli oppaan, kirjan tai esitteen lisäksi tuottaa uutta tietoa työn tilaajalle, työyhteisölle tai työntekijälle itselleen. (Salonen, 2013.)

5.1 Kirjallisuusperustainen kehittämistyö ja tiedonhaku

Kirjallisuuskatsauksen yleisin muoto on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jota voidaan kuvailla yleiskatsaukseksi, jossa ei ole tarkkoja tai tiukkoja sääntöjä sen toteuttamiselle. Kerättyjä aineistoja käytetään laaja-alaisesti, eikä aineistojen hakua rajaa kirjallisuuskatsauksissa yleisesti pätevät raamit vaan se on vapaa muotoisempaa. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykset antavat tilaa tutkijalle enemmän kuin meta-analyysissä tai systemaattisessa katsauksessa. (Salminen, 2011.)

Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta voi esiintyä kahtena erilaisena tyyppinä, eli narratiivisena ja integroitavana katsauksena. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on kirjallisuuskatsaustyypeistä kevyin ja sen avulla voidaan antaa laaja näkemys käsiteltävästä asiasta. Tutkimustekniikkana narratiivinen kirjallisuuskatsaus ei tarjoa analyttisintä tutkimustulosta vaan sillä voidaan ajantasaistaa jo olemassa olevaa tutkimustietoa, jota voidaan hyödyntää muun muassa opetuksen apuna. Narratiivinen katsaus on mahdollista jakaa kolmeen toteuttamistapaan, joita ovat toimituksellinen, komentoiva ja yleiskatsaus. Toimituksellinen katsaus on suppea ja käsittää lyhyen kirjallisuuskatsauksen esimerkiksi tietyn artikkelin tueksi. Komentoiva katsaus on narratiivisen kirjallisuuskatsauksen muoto, joka ei noudata tiukkoja sääntöjä ja, jolla on tarkoituksena herättää keskustelua tutkitusta aiheesta. Yleiskatsaus on laajin narratiivisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamistapa, jonka tarkoituksena on tiivistää aiemmin tutkittua tietoa. (Salminen, 2011.)

Narratiivinen katsaus toteutetaan seuloen, kaikkia aiheeseen liittyviä tutkimuksia ei valita työssä käytettäväksi vaan katsauksen tekijä valitsee itse aiheita tukevat sekä omat kriteerinsä täyttävät julkaisut työhönsä.

Narratiivisessa katsauksessa ei aina ole tarpeen kuvata työn toteuttamisen menetelmää läpinäkyvästi. Lukijalle narratiivinen katsaus saattaa olla helpommin tulkittava, kuin raamitetumpi ja kattavampi systeeminen katsaus. (Tieteen termipankki, n.d.)

Opinnäytetyön tiedonhaussa hyödynnettiin sekä suomen- että englanninkielisiä tietokantoja, kuten Medic ja Pubmed. Hakusanoina suomeksi käytettiin

tietokannoissa ja manuaalisessa haussa sanoja ”lastensuojelu”, ”sijaishuolto”, ”päihdetyö” ja ”päihdehuolto” ”huumausaineet”, ”nikotiinituotteet”, ”tupakkatuotteet”, ”alkoholi”, ”imppaus”, ”muuntohuumeet”, ”suojaavat tekijät” ja ”riippuvuus” ja englanniksi hakusanoja ”foster care”, ”child protection unit”, ”social work with substance abuse” ja ”risk and protective factors on drugs and alcohol”. Rajauksina tiedonhaussa oli vuodet 2014-2024 sekä 2015-2025. Tiedonhaussa käytettiin lisäksi kirjastoa ja manuaalista hakua, josta etsittiin ammatillisia julkaistuja teoksia, kuten terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen julkaisemaa lastensuojelun käsikirjaa. Tiedonhaussa haasteena ilmeni hyvin vähän tutkittu tieto päihdetyöstä nuorten kohdalla, eikä selkeää linjaa sijaishuollon päihdetyöskentelylle löytynyt tutkimuksellisesta näkökulmasta. Lisäksi työhön haluttiin valita nimenomaisesti Suomessa julkaistuja sijaishuoltoon liittyviä julkaisuja, koska sijaishuollon toteutus ei eri maiden välillä ole yhtenäistä. Työhön valittiin artikkeleita sekä julkaisuja, jotka vastaavat työn aihetta otsikoltaan ja sisällöltään sekä sopivat määrättyihin vuosiluku rajauksiin. Työn keskiössä käytettiin lastensuojelun käsikirjaa, joka toimii yleispätevänä julkaisuna sijaishuollon toteutukselle ja linjaa yhtenäisiä toimintatapoja Suomessa. Lisäksi työssä hyödynnettiin lastensuojelulaista kirjoitettua kirjaa, joka auttaa työntekijää lain soveltamisessa käytäntöön.

5.2 Kehittämistyön oppaan toteutus ja arviointi

Työn ensimmäinen vaihe oli tarpeen kartoitus, jossa työ tuli valituksi tarpeeseen sopivaksi heinäkuussa 2024. Tarpeen kartoitus tehtiin yhteistyönä tilaajan ja työn tekijöiden kanssa. Tarpeen kartoituksen jälkeen lokakuussa, siirryttiin sisällön suunnitteluun, jossa rakennettiin alustava suunnitelma työlle. Suunnitelman yhteydessä suunniteltiin rakennetta ja siihen liittyvää oppaan ulkonäköä sekä sisältöä. Oppaan suunniteltiin olevan kansilehtien kanssa kaksitoista sivua ja kooltaan A5. Oppaan sisällöksi suunniteltiin käsitteitä päihdetyöstä, päihdetyön toteutusta, yleisimpiä nuorten käytössä olevia päihteitä sekä yhteistyötahoja, jotka osallistuvat sijaishuollon yksikön kanssa nuoren päihdetyöskentelyyn. Suunnitelma tarkistutettiin opettajalla ja esiteltiin seminaarissa marraskuussa 2024, jonka jälkeen hyväksyttiin työntilajalla ja

tämän jälkeen tehtiin tarvittavat muutokset sekä tarkennukset. Joulukuussa 2024 aloitettiin kirjallisuuskatsauksen tekeminen ja ohessa oppaan luonnostelu. Kevään 2025 aikana työstettiin kirjallisuuskatsausta sekä oppaan luonnostelua valmiiseen muotoon ja pyydettiin palautetta alustavasta oppaasta työn tilaajalta, jonka jälkeen muutokset ja tarkennukset olivat vielä mahdollisia.

Oppaan tekemiseen käytettiin Canva -sovellusta, jonka käyttö oli työn tekijöille entuudestaan tuttua ja luontevaa. Opas rakennettiin teoreettisen viitekehyksen pohjalta ja siihen valittiin helppolukuista, yleispätevää sekä mielenkiintoa herättävää tekstiä. Oppaasta pyrittiin tekemään helppolukuinen sommitellen tärkeitä huomioitavia tekstin osia värillisille ja eri muotoisille pohjille, jotta oppaasta tulisi kevyt luettava työn tilaajan toiveiden mukaisesti. Oppaan tekemiseen työn tekijöille tarjottiin vapaat kädet, työssä päädyttiin käyttämään neutraaleja sävyjä. Haasteena oppaan tekemisessä oli valita teoreettisesta viitekehyksestä riittävän ytimekäs ja silti riittävästi tietoa tarjoava sisältö. Opas haluttiin pitää tekstin tyyliään neutraalina ja välttää syyllistävästä tai siihen taipuvaa tekstin sisältöä tai muotoa, koska tilanne, jossa opas luovutetaan sijoitetun nuoren vanhemmalle, on tunteellinen ja herkkä sekä vaatii hienotunteisuutta.

Työn arviointia varten suunniteltiin, että palautetta pyydetään anonyymillä kyselylomakkeella huostaanotettujen nuorten vanhemmilta, tästä kuitenkin luovuttiin kevään 2025 aikana, koska työ valmistuu siten, ettei vanhemmilta ehditty palautetta saamaan. Työn arviointiin käytettiin työn tilanteen yksikön yksikönjohtajaa sekä vastaavaa sairaanhoitajaa, joka toimii myös Humanan terveydenhuollon ohjausryhmän jäsenenä. Yksikönjohtaja ja yksikön vastaava sairaanhoitaja tukivat työn etenemisessä aktiivisesti ja säännöllisesti lukien läpi työn raportin sekä antaen kommentteja oppaan luonnostelusta, joiden mukaan työtä on kehitetty vastaamaan työn tilaajan tarpeeseen aina paremmin. Oppaan luonnos esiteltiin Humanan terveydenhuollon ohjausryhmälle huhtikuussa 2025, jonka pohjalta oppaaseen tehtiin vielä päivityksiä ehdotusten mukaisesti. Terveydenhuollon ohjausryhmän puolesta opas saadaan käyttöön Humanan lastensuojelun palveluille, kun se on julkaistu valtakunnallisessa Theseus – julkaisuarkistossa. Opas esiteltiin seminaaritilaisuudessa Turun

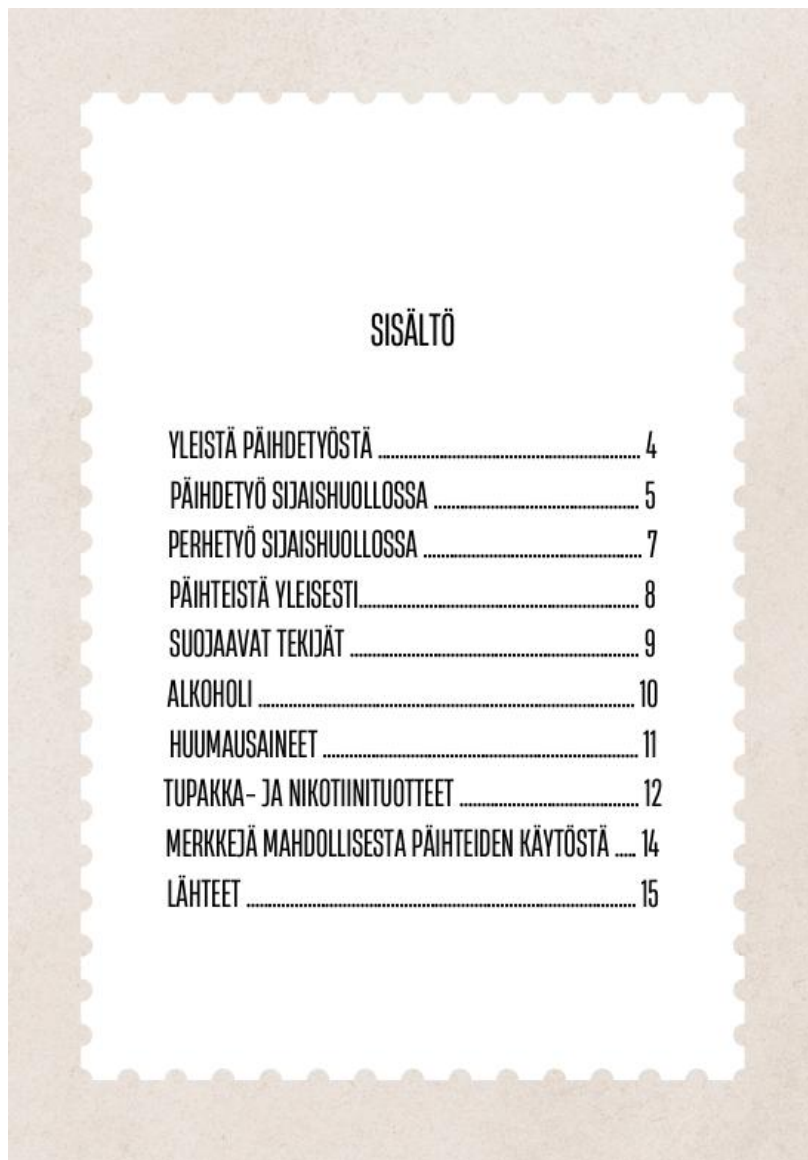
ammattikorkeakoulussa toukokuussa 2025, jonka jälkeen tehtiin vielä lopulliset muutokset ennen julkaisua.

Oppaan käyttöönotto jää toimeksiantajan toteutettavaksi työn valmistumisen jälkeen siten, ettei oppaan kohderyhmältä saatu palautetta oppaan toimivuudesta tai tarpeeseen vastaamisesta. Kehittämistyön vaiheiden mukaisesti oppaasta kerätään mahdollisesti käyttökokemuksia ohjaajilta sekä vanhemmilta, jonka jälkeen toimeksiantajalle annetaan täydet oikeudet muokata opasta palvelemaan paremmin käytännön ohjaustyötä.

6 Kehittämistyön tuotos

Kehittämistyön tuotos, eli opas on 15 sivuinen kokonaisuus, jonka sisältö käsittelee yleisesti päihdetyötä sekä sijaishuollon päihdetyöskentelyä, yleisimpiä nuorten keskuudessa käytettäviä päihteitä, vanhempien roolia sijoitetun nuoren elämässä sekä mahdollisia merkkejä, joista tunnistaa päihteitä käyttävä nuori. Opas on jäsennelty otsikoin (Kuva 2.) ja se on pyritty rakentamaan helppo sekä miellyttävä lukuseksi.

Kuva 2. Sisällysluettelo havainnollistamaan oppaan jäsentelyä.

SISÄLTÖ	
YLEISTÄ PÄIHDETYÖSTÄ	4
PÄIHDETYÖ SIAISHUOLLOSSA	5
PERHETYÖ SIAISHUOLLOSSA	7
PÄIHEISTÄ YLEISESTI.....	8
SUOJAAVAT TEKIJÄT	9
ALKOHOLI	10
HUUMAUSAINET	11
TUPAKKA- JA NIKOTIINITUOTTEET	12
MERKKEJÄ MAHDOLLISESTA PÄIHEIDEN KÄYTÖSTÄ	14
LÄHTEET	15

Päihdetyöllä tarkoitetaan sekä ehkäisevää, että korjaavaa päihdetyöskentelyä, jolla pyritään vähentämään ongelmakäytön haittoja sekä ehkäisemään ongelmakäytön pahenemista. Korjaava päihdetyöskentely sisältää ongelmakäyttöön ja riippuvuuteen vaikuttavat hoitopalvelut. Päihdetyöllä pyritään ehkäisemään ongelmakäytön tai riippuvuuden uusiutumista. Ehkäisevä päihdetyö tarkoittaa päihteidenkäytön aiheuttamien haittojen ennaltaehkäisyä sekä vähentämistä, tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää ja saatavuutta, vähentää päihdehaittoja sekä edistää hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta (THL, 2023). Päihteiden ongelmakäytön lopettaminen edellyttää päihteiden käytön tilalle uusia positiivisia käytösmalleja, merkityksellisyyden tunteen löytymistä sekä muita mielihyvää tuottavia asioita. (THL, 2023b.)

Yleisesti päihdetyötä ja -työskentelyä käsitellään oppaassa sivulla 4. Päihdetyö erottuu sijaishuollon päihdetyöstä ja sen toteutus tapahtuu terveydenhuollon piirissä. Päihdetyötä avattiin oppaassa, jotta lukijalle hahmottuu, miten terveydenhuollon päihdetyö eroaa sijaishuollossa toteutettavasta päihdetyöskentelystä.

Eriyksen tärkeä osa päihdetyöskentelyä on sijaishuollon tarjoama turvallinen arki, jossa nuori kohdataan turvallisesti ja syyllistämättä sekä itsetuntoa kohottaen. Päihdetyö sijaishuollossa on vahvuuksien sekä voimavarojen huomiointia, turvallisuuden kokemuksen tuottamista, osallisuuden kokemuksen vahvistamista, korjaavia ihmissuhteita, kuten omaohjaajatyöskentelyä sekä päihdekeskustelut, joiden tarkoituksena on samanaikaisesti tarjota eri tasoista tietoa päihteistä, motivoida ja tarjota välineitä päihteistä kieltäytymiseen. (THL, 2023f.) Rajoitustoimenpiteissä keskeinen tarkoitus on lapsen suojeleminen, päihteiden käytön tunnistaminen sekä päihteettömyyden tavoittelu.

Rajoitustoimenpiteellä tavoitellaan sitä, että lapselle tai nuorelle voidaan järjestää oikea-aikaisesti riittävää ja tarkoituksen mukaista hoitoa ja huolenpitoa, jolla turvataan lapsen tai nuoren normaali kasvu, kehitys ja turvallisuus. Rajoitustoimenpiteistä on säädetty lastensuojelulaissa. (Räty. 2019, 639–640.)

Sijaishuollon lisäksi lasten ja nuorten päihdetyössä on mukana myös poliisi sekä kuntien tarjoamat palvelut, kuten nuorisopsykiatrian poliklinikka,

kouluterveydenhuolto, päihdepoliklinikka sekä terveysasemat. Lisäksi päihdetyössä voi olla mukana kolmannen sektorin toimijoita, kuten vapaaehtoisjärjestöt sekä päihdeneuvonta puhelin, joka on matalan kynnyksen palvelu, johon voi ottaa yhteyttä ympärivuorokauden luottamuksellisesti ja nimettömänä.

Sijaishuollossa toteutettavaa päihdetyöskentelyä on oppaassa avattu sivuilla 5 ja 6. Sijaishuollon päihdetyöskentelyä on oppaassa avattu siten, että vanhemman on helppo ymmärtää sijaishuollon rooli päihdetyöskentelyssä sekä tehdä näkyväksi myös sitä, ettei päihdetyöskentely ole yksin sijaishuolto yksikön vastuulla vaan siinä vastuu on myös nuoren vanhemmalla sekä muilla terveydenhuollon ammattilaisilla, poliisilla sekä koululla. Sivulla 5 on sijaishuollon päihdetyöskentelyä avattu hyvin arkisella tasolla ja sivulla 6 on avattu enemmän rajoitustoimenpiteitä päihdetyöskentelyn tukena sekä muut päihdetyöskentelyyn osallistuvat tahot. Sivut eroavat siten, että arkiset asiat eivät välttämättä työskentelystä erotu suuresti, kun taas rajoitustoimenpiteet ovat näkyvässä roolissa aiheuttaen aina keskustelua.

Perhetyö tarkoittaa pitkäjänteistä, kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista perheen tukemista, jonka tavoitteena on perheen elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen. Perhetyö käytännössä tarkoittaa työntekijän ja perheen välistä luottamussuhdetta, aitoa läsnäoloa, erilaisuuden hyväksymistä, kotikäyntejä ja viikottaisia kuulumissoittoja, kykyä puhua vaikeistakin asioista sekä perheen kuulemista ja arvostamista. Sisällöltään perhetyö on perheen tarpeita vastaavaa, yhteisen ymmärryksen löytymistä, arkisten taitojen opettamista, vanhempien ja nuoren välistä hyvän vuorovaikutuksen tukemista sekä yhteistyötä nuoren kasvun ja kehityksen edistämiseksi. Vanhemman rooli sijaishuollossa olevan lapsen elämässä säilyy huostaanotosta huolimatta ja se tarkoittaa läsnäoloa, nuoren tukemista, tuen ja avun vastaanottamista sekä vanhemmuuden säilyttämistä. (THL, 2024c.)

Oppaan sivulla 7 on avattu sijaishuollossa toteutettavaa perhetyötä ja sen merkitystä osana nuoren kanssa tehtävää päihdetyöskentelyä. Tämän on tarkoitus korostaa vaikeassa tilanteessa olevalle vanhemmalle omaa rooliaan

edelleen nuoren elämässä sekä yksikön tarjoamaa tukea, josta ei aina vanhemmat ole tietoisia.

Päihteet ovat aineita, jotka vaikuttavat psyykkiseen toimintakykyyn ilman hoidollista tarkoitusta. Yleisimpiä päihteitä ovat alkoholi, huumausaineet, impattavat aineet ja lääkeaineet, joita käytetään päihtymistarkoituksessa. Päihtymystila tarkoittaa tilaa, jossa henkilön keskushermoston toiminta on muuttunut käytetyn päihteen takia, joka ilmenee tasapainohäiriöinä, puheentulon ongelmina sekä käytöshäiriöinä. Sekakäyttö tarkoittaa useamman päihteen samanaikaista käyttöä, se kattaa huumausaineet, lääkeaineet ja alkoholin. Viihdekäytöllä tarkoitetaan hallittua ja satunnaista päihdyttävien aineiden käyttöä, jolloin käyttäjä kokee aineen käytön seuraukset myönteisinä. (THL, 2023b.) Kertakokeilulla tarkoitetaan päihteen käyttöä kertaluontoisesti uteliaisuudesta ja kokeilunhalusta. (Mielenterveystalo n.d.) Aivot kehittyvät reilusti vielä yli kahdenkymmenen ikävuoden, nuorena aloitettu päihteen käyttö vaikuttaa nuoren tavanomaiseen kehitykseen ja kasvuun (EHY ry, n.d.). Nuoruusiän säännöllinen päihteiden käyttö lisää syrjäytymisriskiä sekä altistaa mielenterveys- ja päihdeongelmille aikuisuudessa. Nuorten päihdekokeilujen yleisyydestä huolimatta on tärkeää muistaa, että valtaosalle ei kuitenkaan kehity päihdeongelmaa tai -riippuvuutta. (Kosola ym. 2018.)

Päihteistä on avattu yleistä tietoa oppaan sivulla 8, ennen kuin oppaassa edetään nuorten keskuudessa yleisimmin käytettyihin päihteisiin, jotka taas on avattu oppaan sivuilla 10–13. Näiden sivujen välillä sivulla 9 on avattu päihteiden käytöltä suojaavia tekijöitä ja miten niitä voi vahvistaa.

Nuoren päihteiden käytöltä suojaavia tekijöitä on sekä sisäisiä, että ulkoisia. Sisäisiin suojaaviin tekijöihin vaikuttaa geneettinen perimä, vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot sekä tunnetaidot, terve ja vahva itsetunto, ongelmanratkaisutaidot ja kyky sopeutua muuttuviin elämäntilanteisiin. Suojaavia tekijöitä on myös kyky tehdä suotuisia päätöksiä omassa arjessa sekä ikätasoinen käyttäytyminen. (Keski-Suomen hyvinvointialue, n.d.) Nuoren kohdalla erityisen tärkeitä suojaavia tekijöitä on usko itseensä ja omaan kyvykkyyteensä sekä positiivinen temperamentti, itsensä ja oman elämänsä tunteminen arvokkaana (Holmberg ym. 2015, 364)

Ulkoiset suojaavat tekijät tulevat nuoren lähipiiristä ja ympäristöstä. Ulkoisia tekijöitä ovat nuoren kokemus turvallisuus, vanhempien sekä perheen sosioekonominen asema, kuten työtilanne ja toimeentulon vakaus. Sosiaalisen ympäristön vaikutuksella on suuri merkitys ja se saattaa toimia sekä suojaavana tekijänä, että altistavana tekijänä päihteiden käytölle. Sosiaalisen ympäristön toimiminen suojaavana tekijänä tarkoittaa läheisten, kuten perheen ja lähipiirin sekä ystäväpiirin esimerkkiä vastuullisesta suhtautumisesta päihteiden käyttöön, ympäristöltä saatavaa tukea ja läheisten ihmissuhteiden luomaa merkityksellisyyden tunnetta. Suojaavat tekijät voivat kehittyä, vahvistua ja lisääntyä läpi elämänkaaren. (Keski-Suomen hyvinvointialue, n.d.)

Alkoholin haitallinen käyttö tarkoittaa alkoholin käyttöä, joka aiheuttaa terveydellisiä tai taloudellisia haittoja ja alkoholin käyttö jatkuu haitoista huolimatta. Alkoholin riskikäyttöä tarkoitetaan, kun riskikulutuksen rajat ylittyvät, mutta käyttö ei ole vielä aiheuttanut merkittäviä haittoja tai riippuvuutta. (THL, 2023). Nuorten kohdalla alkoholin käyttö katsotaan aina haitalliseksi sen vaikuttaessa nuoren kasvuun, kehitykseen sekä terveyteen. (Häkkinen ym. 2022).

Alkoholia kohtaan voi ihmiselle kehittyä toleranssi, mikäli alkoholin käyttö on pitkäaikaista, runsasta tai säännöllistä. Toleranssin kehittymiseen vaikuttaa myös muu päihdyttävien aineiden samanaikainen käyttö. Toleranssi kehittyy hitaasti, mutta pienenee merkittävästi jo lyhyen raittiina olon jälkeen. Humalatilaa aiheuttaa alkoholin käytöstä ja lamaannuttaa aivojen toimintaa, se näkyy mielentilan ja käyttäytymisen muutoksena sekä toimintakyvyn heikkenemisenä yksilöllisesti. (Holmberg ym. 2015, 66-69.)

Huumausaine tarkoittaa Suomessa lainsäädännön puitteissa laittomaksi todettua päihdettä. Muuntohuumeilla puolestaan tarkoitetaan psykoaktiivisia aineita, jotka muistuttavat tavanomaisia huumausaineita vaikutuksiltaan sekä rakenteeltaan ja käyttötavaltaan. Muuntohuumeet ovat uusia aineita, joita ei lainsäädännössä ole vielä kielletty. (THL, 2023b.)

Yleisimpiä nuorten keskuudessa käytettäviä huumausaineita ovat kannabis, amfetamiini, ekstaasi, gamma ja lakka, opioidit sekä hallusinoivat sienet.

Muuntohuumeista puolestaan käytetyin on metyleenidioksi-pyrovaleroni (MDPV), joka muistuttaa vaikutustavaltaan kokaiinia ja amfetamiinia (Niemelä, 2022). Nuorten keskuudessa näiden lisäksi on lisääntynyt erilaisten liuottimien sekä haihtuvien aineiden haistelu ja hengittäminen, eli imppaus. (Nuortenlinkki, n.d.)

Tupakkatuotteita käytetään polttamalla, imeskelemällä, pureskelemalla tai nuuskaamalla ja tällaisia tuotteita ovat irtotupakka, savukkeet, sikarit sekä nuuska. (Holmberg ym. 2025, 64.) Nikotiinituotteilla tarkoitetaan tuotetta, joka on valmistettu osittain tai kokonaan tupakkakasvista sekä tuotetta, jossa on muuta nikotiinia. (EHYT ry n.d.) Nikotiinituotteilla on sekä rauhoittavia, että kiihdyttäviä vaikutuksia (Holmberg ym. 2015, 64).

Sähkösavuke, eli puhekielessä vape tarkoittaa laitetta, joka käyttötavaltaan jäljittelee tupakkaa, mutta toimii akkukäyttöisesti höyrystäen sähköllä sen säiliössä olevaa nestettä. Sähkösavuketta käytettäessä ei muodostu palamisreaktiota, kuten tupakkaa poltettaessa, jolloin sähkösavukkeen käyttö ei altista palamistuotteille, kuten terva ja häkä. Sähkösavukkeiden neste ei sisällä tupakkakasvia, mutta sen käyttöä säädellään tupakkalaissa. Sähkösavukkeissa käytetyt nesteet ei aina sisällä nikotiinia, mutta ovat silti terveydelle haitallisia sisältäessään tupakalle tyypillisiä syöpää aiheuttavia ainesosia. Pitkäaikaisista vaikutuksista terveydentilaan tutkittua tietoa on vähän, kuitenkin sähkösavukkeen hengitetty höyry heikentää keuhkojen toimintaa ja altistaa sydän- ja verisuonisairauksille. (EHYT ry, n.d.)

Viime vuosina on lisääntynyt etenkin nuorten keskuudessa nikotiinipussien käyttö. Nikotiinipussi muistuttaa ulkonäöllisesti, käyttötavaltaan sekä haittavaikutuksiltaan nuuskaa, vaikka ei sisällä tupakkakasvia. Nikotiinipussit kiehtovat erityisesti nuoria monipuolisten maku vaihtoehtojen vuoksi, kun taas nuuskassa maku aiheutuu tupakkakasvista, eikä näin ollen herätä mielenkiintoa nuorena käyttäjässä. Nikotiinipussien sisältämä nikotiinipitoisuus on yleisesti korkeampi kuin nuuskassa. (EHYT ry, n.d.)

Nuuska on valmistettu jauhetusta tupakasta sekä lisätystä vedestä, suolasta, makuaineesta sekä säilöntäaineista ja kosteuttajista. Lisäksi nuuskassa on tupakalle tyypillisiä syöpää aiheuttavia aineita, raskasmetalleja sekä

tupakkakasvien viljelyssä käytettyjen torjunta-aineiden jäämiä. Nuuska sisältää suuria määriä nikotiinia ja näin ollen aiheuttaa voimakasta riippuvuutta. (EHY ry, n.d.)

Nuuskan ja nikotiinipussien käyttö altistaa vakaville terveyshaitoille, etenkin suun alueella, kuten limakalvovauriot sen paikallisen käyttötavan vuoksi. Suun terveyden ongelmat ilmenevät paikallisina limakalvojen muutoksina, ikenien vetäytymisenä sekä hampaiden terveyden heikkenemisenä. Nuuskan käyttö lisää sydän- ja verisuonisairauksien riskiä sekä altistaa joidenkin syöpäsairauksien kehittymiselle, kuten suusyövälle. (EHY ry, n.d.)

Työn toimeksiantajan ohjeen mukaisesti opasta ei suoraan jaeta työssä nähtäväksi, joten se on sisällöltään avattu yllä. Toimeksiantajan luvalla oppaasta jaetaan esimerkkinä sivu (Kuva 3.), jota muut voivat hyödyntää halutessaan omassa oppaassaan. Oppaasta lisättiin työhön sivu 14, jota ei teoreettisessa viitekehyksessä sisällöltään ole, mutta se on varsinaiseen oppaaseen lisätty toimeksiantajan toiveesta.

Kuva 3. Oppaan sivu 14 – Merkkejä mahdollisesta päihteiden käytöstä (Mielenterveystalo, n.d.)

7 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehtäessä on tutkimus toteutettava siten, ettei siitä aiheudu merkittävää riskiä, vahinkoa tai haittaa sen kohteena olevalle henkilölle, yhteisölle tai muulle tutkimuksen kohteelle (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, 2024). Opinnäytetyön tuloksena oleva opas ei ole sisällöltään loukkaava, vaan tarjoaa faktapohjaista tietoa sitä tarvitsevalle.

Henkilötietojen käsittelylle tulisi olla aina henkilötietolain 8 tai 14–20§ mukainen peruste. Arkaluonteisten tietojen käsittely sekä kerääminen on yleisesti kiellettyä, arkaluontoiseksi tiedoksi katsotaan henkilötiedot ja tiedot, joiden pohjalta henkilö voidaan tunnistaa, kuten henkilön sosiaalihuollon tarve tai saamat sosiaalihuollon palvelut. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, 2017.) Opinnäytetyö ei sisällä henkilötietoja, erityistä tunnistettavaa kohderyhmää tai muuta salassa pidettävää materiaalia vaan kyseessä on yleispätevä opas.

Luvattomalla lainaamisella, eli plagioinnilla tarkoitetaan toisen henkilön tuotoksen vilpillistä käyttöä ilman asianmukaisen ja alkuperäisen lähteen kertomista. Plagiointi on yleisin vilppi ja tekijänoikeuslaissa kielletty. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, 2017.) Opinnäytetyössä on Turun ammattikorkeakoulun lähdemerkintä -ohjeiden mukaiset lähdemerkinnät ja työssä käytetty teksti on tarkasti muotoiltu omin sanoin välttämättä plagiointia.

Hyvän tieteellisen käytännön yksi keskeisistä lähtökohdista on rahoituslähteiden sekä tutkimuksen kannalta merkitykselliset sidonnaisuudet ilmoitetaan asianosaisille ja tuloksia julkistaessa raportoidaan (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, 2017). Opinnäytetyön tekemisestä ei ole maksettu tai vastaanotettu rahallista korvausta siitä huolimatta, että se on tehty tilaustyönä toimeksiantajalle. Työn tilaus on vastaanotettu yksityiseltä lastensuojelua tuottavalta yritykseltä, joka käy ilmi työstä.

Tiedonhaussa tulee arvioida tiedon luotettavuutta ja paikkansa pitävyyttä tarkasti, toissijaista tietoa tulisi käyttää harvoin ja aina kriittisesti tarkastellen sekä pyrkiä aina löytämään tiedon pohjalle sen alkuperäinen lähde. Lisäksi

tiedon tuottajan luotettavuutta tulisi arvioida kriittisesti, kuten löytyykö kirjoittajalta muuta tuotettua tekstiä tai onko kyseisen tiedon tuottaja tunnettu ja tunnustettu organisaatio. (TAU, 2025.) Tiedonhaussa on apuna käytetty aihetta käsitteleviä opinnäytetöitä ja näistä hyödynnetty ensisijaisia lähteitä ja täten pyritty varmistamaan tiedon luotettavuus. Tiedonhaun yhteydessä lähteitä on tarkasteltu yhdessä ja arvioitu eettisyyttä ennen lähteen käyttöä työssä. Opinnäytetyön tiedonhakua on suoritettu eettisesti hyväksyttäviltä tiedonhakualustoilta ja tietoa on kerätty lastensuojelualalla keskiössä toimivilta tiedon tuottajilta. Tiedonhaussa on tutkittu myös kansainvälisiä lähteitä, joiden kohdalla opinnäytetyön luotettavuus voi heikentyä, koska tutkimustieto ei välttämättä täysin vastaa Suomessa tutkittua tietoa. Lisäksi kansainvälisiä lähteitä on käännetty suomen kielelle pääosin työn tekijöiden oman kielitaidon avulla ja lisäksi on apuna käytetty tekstin käännösohjelmaa.

8 Pohdinta

Risk and protective factors of drug abuse among adolescents – systemaattisen katsauksen mukaan nuorten päihdetyössä tärkeässä roolissa on perhe. Riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden analyysissa todettiin, että perheellä on merkittävä vaikutus nuoren huumeiden käyttöön. (Azmawati ym. 2021.)

Opinnäytetyön tehtävänä oli perehtyä nuorten päihteiden käyttöön ja laatia lastensuojelualan yritykselle opas, joka on suunnattu vanhemmalle, jonka lapsi on huostaanotettu ja huostaanoton taustalla on nuoren päihteiden käyttö. Oppaan tehtävänä on tuoda esiin vanhemmalle nuoren kanssa tehtävää päihdetyöskentelyä ja vanhemman roolia tässä. Opas tulee käyttöön ohjaajien työssä vanhempien tukemisessa osana nuoren kanssa tehtävää päihdetyöskentelyä.

Terveystieteiden tutkimuksessa on tutkittu runsaasti sitä, että kirjallinen ohje tukee suullisesti annettua tietoa, sillä kirjallinen ohjeistus tukee asian muistamista, vähentää väärinymmärryksiä sekä helpottaa asian mieleen palauttamista. Lisäksi asiakkaan tai asiakkaan läheisen tunnetila vaikuttaa suullisen tiedon vastaanottamiseen ja tällöin kirjallinen ohjeistus tarjoaa mahdollisuuden palata asian pariin, kun tunnetila on laantunut tai tilanne rauhoittunut. Kirjalliset ohjeet myös luovat luotettavan lähteen asiakkaalle sekä tämän läheisille. (Burgess ym. 2019.) Opas on aiheeltaan sellainen, että sen käyttö on usein tarpeellista sellaisissa hetkissä, jolloin asiakkaan läheisen tiedon vastaanottamisen kyky ei ole parhaimmillaan ja tunnetila saattaa vaikeuttaa tätä entisestään. Opas tarjoaa mahdollisuuden palata tiedon pariin itselleen sopivalla hetkellä ja tarvittaessa toistuvasti. Opasta on tehty yhteistyössä työn tilaajien kanssa ja siitä on saatu tarpeeseen vastaava tuotos sisällöltään sekä ulkoasultaan.

Keskeistä kirjallisessa ohjeistuksessa on ohjeen looginen rakenne, selkeys, informatiivisuus, otsikointi ja ulkoasu. Tekstissä tulisi välttää liian pitkiä kappaleita, jolloin se on tekstin lukijalle miellyttävämpi lukea ja tekstiä tulisi asetella muulla tavoilla kuin listaten sekä tärkeitä kohtia korostaa tekstistä. Tekstissä tulisi huomioida, että sanat ovat mahdollisimman yleiskielellisiä ja virkkeet rakennettu helppolukuisiksi. (Hyvärinen, 2005.)

Tämän opinnäytetyön tuotoksesta, oppaasta tehtiin helppolukuinen nostamalla tärkeiksi koettuja asioita eri muotoisille ja värisille korostusalueille. Tärkeiden asioiden korostaminen poistaa lisäksi raskaslukuisuutta ja tällä vältettiin asioiden listaaminen. Lisäksi oppaassa huomioitiin kieliasu ja teksti kirjoitettiin mahdollisimman yleiskielellä ja vieraat sana avattiin ymmärrettävämmäksi.

Työn haasteena ilmeni selkeästi aikataulu, mahdollisesti liian optimistinen suhtautuminen työn valmistumiseen, joka kuitenkin karisi työn edetessä. Aikatauluun vaikutti hankaluus järjestää työpajoille aikaa normaalin työn teon ohessa sekä tiedonhaun haasteet. Tiedonhaussa haasteeksi ilmeni hyvin vaikea aihe työssä, josta tutkittua tietoa Suomessa löytyi lopulta hyvin niukasti. Lisäksi alkuperäisesti työn tarkoituksena oli kirjallisuuskatsauksen pohjalta luoda opas, mutta tästä piti luopua ja lähestyä asiaa kirjallisuusperustaisesti, mutta kuitenkin kehittämistyönä.

Suomessa lapsen tai nuoren päihteiden käyttöön keino puuttua on lastensuojelun toimenpiteet. Tarvittava kuntoutus ja hoito päihteistä vieroittautumiseksi järjestetään julkisesti kuntien sekä valtion ja yksityisen sektorin järjestämänä palveluna, lastensuojelun laitoshoitona. (STM, 2023.)

Tiedonhaun haasteiden yhteydessä työ herätti ajatuksen tulevaisuudessa tutkia nuorten kanssa tehtävää päihdetyöskentelyä ja kehittää selkeä ohjenuora tälle. Etenkin sijoitetut nuoret kärsivät siitä, ettei selkeää ja yhtenäistä hoitolinjaa ole ja usein jäävät jopa hoidotta, koska sijoittaminen ympärivuorokautiseen sijaishuollon laitokseen näyttäytyy terveydenhuollolle siten, että nuori on jo hoidon piirissä.

Työn tilaajien sekä työn tekijöiden välinen yhteistyö sujui hyvin ja tukea oli tarjolla aina tarvittaessa. Työn tilaajalta saatiin kannustusta ja selkeää näkemystä työlle. Työn tekijöiden välinen yhteistyö oli mielekästä ja selkeät työnjaot helpottivat työn tekemistä. Työ herätti keskustelua ja erilaisia näkökulmia paljon, joiden sisällyttäminen työhön jätettiin kuitenkin pois.

Jokaisella työn tekijällä oli kokemusta lastensuojelussa työskentelystä tai lastensuojelun asiakkuudesta, joka takasi mielenkiinnon työn aihetta kohtaan ja halun saada työstä mahdollisimman kattava paketti työn tilaajalle.

Lähteet

Azmawati, N., Rozmi, I., Fauziah, I., Mohd, R., Mohd, R., Noh, A., Norhayati, I. & Nurul, S. 2021. Risk and protective factors of drug abuse among adolescents: a systematic review. Viitattu 14.11.2024.

https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8590764/pdf/12889_2021_Article_11906.pdf

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, Arene ry. 2017.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 14.11.2024.

<https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ammattikorkeakoulujen%20opinn%C3%A4ytet%C3%B6iden%20eettiset%20suositukset.pdf>

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, Arene ry. 2024.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisen suositukset. Viitattu 22.4.2025.

[AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN EETTISET SUOSITUKSET 2025.pdf](#)

Burgess, L., Low, M. & Wainwright, T. 2019. Patient information leaflets for lumbar spine surgery: A missed opportunity. Journal of patient experience.

Viitattu 28.4.2025. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7786772/>

Bye, E-K., Kinnunen, J-M., Ollila, H., Pisinger, C., Raitasalo, K., Rimpelä, A., Scheffels, J. & Tokle, R. 2022. Single, dual and triple use of cigarettes, e-cigarettes and snus among adolescents in the Nordic countries. International Journal of Environmental Research and Public Health. Viitattu 13.4.2025.

<https://www.mdpi.com/1660-4601/19/2/683>

Duodecim, 2016. Lääketieteen sanasto. Viitattu 28.2.2025.

<https://www.terveyskirjasto.fi/ltt02717>

Ehyt ry, n.d. Nikotiinipussit. Viitattu 3.3.2025. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/nikotiini/nikotiinipussit/>

Ehyt ry, n.d. Nuuska. Viitattu 3.3.2025. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/nikotiini/nuuska/>

Ehyt ry, n.d. Nuoret ja alkoholi - mitä kasvattajan on syytä tietää? Viitattu 11.2.2025.

<https://ehyt.fi/paihde-peli-info/tukea-eri-elamantilanteisiin/nuoret-ja-alkoholi-mita-kasvattajan-on-syyta-tietaa/>

Ehyt ry, n.d. Sähkösavukkeet. Viitattu 3.3.2025. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/nikotiini/sahkosavukkeet/>

Eloranta, S., Hautala, T., Kinos, S. & Salonen, K. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.3.2025.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/817817/isbn9789522166494.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Holmberg, J., Inkinen, M., Kurki, M., Partanen, A. & Salo-Chydenius, S. 2015. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Viitattu 17.2.2025.

Hyvärinen, R. 2005. Millainen on toimiva potilasohje? Hyvä kieliasu varmistaa sanoman perillemenon. Viitattu 28.4.2025.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo95167>

Häkkinen, M., Kriikku, P. & Ojanperä, I. 2020. Huumemyrkytyskuoleman uhreista yhä useampi on alle 25-vuotias. Duodecim. Viitattu 17.2.2025.

<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo15644.pdf>

Häkkinen M., Niemelä E. & Väänänen P. 2022. Päihteitä käyttävä nuori. Duodecim. Viitattu 14.10.2024. <https://www.duodecimlehti.fi/duo16657>

Keski-Suomen hyvinvointialue, n.d. Suojaavat tekijät – nuori | Päihteettömyys ja mielen hyvinvointi. Viitattu 12.3.2025. <https://www.hyvaks.fi/asiakkaana/hoito-ja-palveluketjut/paihteettomyden-ja-mielen-hyvinvoinnin-edistamisen-toimintamalli/suojaavat-tekijat-nuori>

Kivelä, S. 2024. Tutkimusmenetelmät opinnäytetyössä - mistä ja miten valita? Viitattu 28.10.2024. <https://oppariboost.fi/tutkimusmenetelmat-opinnaytetyossa/>

Kosola, S., Niemelä, E. & Niemelä S. 2018. Päihdekokeilut - normaalia nuoruutta vai alkava häiriö? Duodecim. Viitattu 11.2.2025.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo14288>

Kriikku, P., Ojanperä, I. & Tikkanen, J. 2022. Nuoren huumemyrkytyskuoleman taustalla on useimmiten buprenorfiini, bentsodiatsepiinien ja amfetamiinin päihdekäyttö. Duodecim. Viitattu 17.2.2025.

<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo16918.pdf>

Lastensuojelulaki 12.4.2019/542. Viitattu 14.3.2025.

Mielenterveystalo, n.d. Nuorten päihteiden käyttö. Viitattu 22.4.2025. [Nuorten päihteiden käyttö | Mielenterveystalo.fi](#)

Mielenterveystalo, n.d. Vieroitusoireet. Viitattu 14.10.2024

<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/f103-193-vieroitusoireet>

Minilex, n.d. Huostaanoton yleisimmät syyt. Viitattu 8.10.2024.

<https://www.minilex.fi/a/huostaanoton-yleisimm%C3%A4t-syyt>

Niemelä, E. 2022. Nuorten päihdeongelmat. Duodecim Terveysportti. Lääkärin käsikirja. Viitattu 21.10.2024.

<https://www.terveysportti.fi/apps/dna/ltk/article/ykt00833>

Nuortenlinkki, n.d. Impaus. Viitattu 24.3.2025.

<https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/pikatieto/imppaus/>

Partti, O. & Tanskanen, S. 2021. Päihdepalveluja lapsille ja nuorille. Viitattu 24.3.2025. <https://paihdelinkki.fi/tietopankki/tietoiskut/paihdeongelmien-hoito/palveluja-lapsille-ja-nuorille/>

Raitasalo, K. 2024a. Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – ESPAD 2024. Tilastoraportti. Viitattu 28.10.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149507/ESPAD_tilastoraportti_2024_p%C3%A4ivitetty.pdf?sequence=7&isAllowed=y

Raitasalo, K. 2024b. Yhä useampi suomalaisnuori ei ole koskaan käyttänyt alkoholia - sähkösavukkeiden ja nikotiinipussien käyttö on yleistä. Kyselytutkimus. Viitattu 14.10.2024. <https://thl.fi/-/yha-useampi-suomalaisnuori->

[ei-ole-koskaan-kayttanyt-alkoholia-sahkosavukkeiden-ja-nikotiinipussien-kaytton-yleista](#)

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy. Viitattu 24.3.2025.

Saarnikko, K. 2024. Sähkötupakka voi aiheuttaa evalin – mistä on kyse? Potilaan lääkärilehti. Viitattu 3.3.2025.

<https://www.potilaanlaakarilehti.fi/uutiset/sahkotupakka-voi-aiheuttaa-evalin-mista-on-kyse/>

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasa: Vaasan yliopisto. Viitattu 17.3.2025. https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7961/isbn_978-952-476-349-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijalle, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.3.2025.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/821112/isbn9789522163738.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

STM, Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023. Välitä, sitoudu, suojele.

Toimintasuunnitelma päihteillä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi. Viitattu 28.4.2025.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164624/STM_2023_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

TAU, Tampereen yliopisto. 2025. Tiedonhaun opas: Tiedon luotettavuus.

Viitattu 22.4.2025. <https://libguides.tuni.fi/tiedonhaun-opas/tiedon-luotettavuus>

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2016. HuosTa – hanke 2014-2015. Raportti. Viitattu 8.10.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023a. Kiireellinen sijoitus. Viitattu 8.10.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023b. Keskeiset käsitteet. Viitattu 14.10.2024. <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/mita-ehkaiseva-paihde-tyo-on/keskeiset-kasitteet>

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023c. Lasten ja nuorten päihteiden käyttö. Viitattu 14.10.2024. [Lasten ja nuorten päihteiden käyttö - THL](#)

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023d. Lasten ja nuorten päihdeongelmiin puuttuminen. Viitattu 9.3.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/paihde-tyo-sijaishuollossa/lasten-ja-nuorten-paihdeongelmiin-puuttuminen>

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023e. Huumetestaus osana lapsen päihdehoitoa sijaishuollossa. Viitattu 9.3.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/paihde-tyo-sijaishuollossa/huumetestaus-osana-lapsen-paihdehoitoa-sijaishuollossa>

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023f. Sijaishuoltopaikan rooli päihdetyössä. Viitattu 6.4.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/paihde-tyo-sijaishuollossa/sijaishuoltopaikan-rooli-paihde-tyossa>

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2024a. Huostaanotto. Viitattu 8.10.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2024b. Joka kuudennesta teinistä tehtiin lastensuojeluilmoitus vuonna 2023. Tilastoraportti. Viitattu 8.10.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148992/Lastensuojelu_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2024c. Perhetyö. Viitattu 13.4.2025.
[Perhetyö - THL](#)

Tieteen termipankki, n.d. Tiedeneuvonta – narratiivinen katsaus. Viitattu 17.3.2025. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Tiedeneuvonta:narratiivinen_katsaus